

KNNV

Vogelwerkgroep

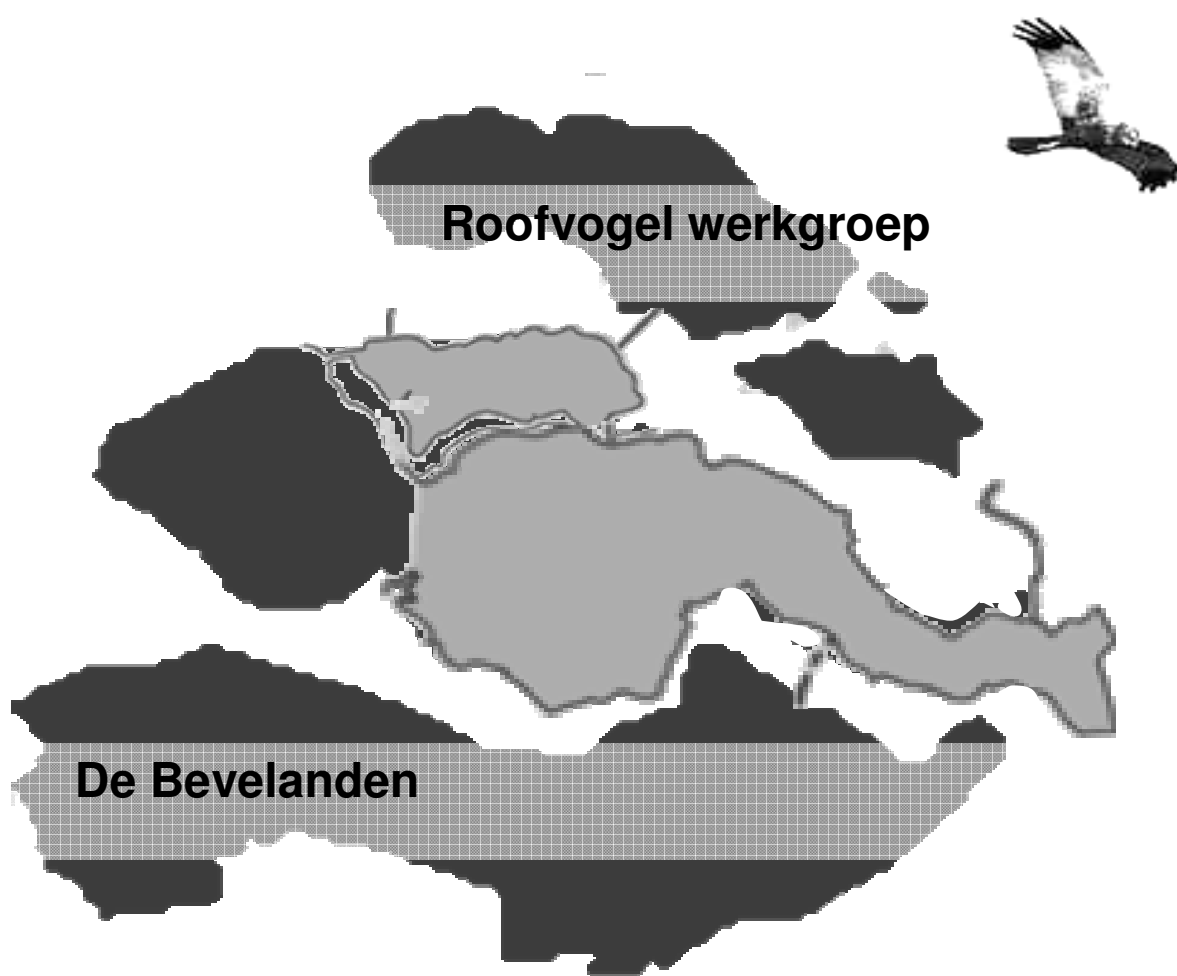
De Bevelanden

Mededeling no. 30

Roofvogels op De Bevelanden

2006

(Provincie Zeeland)

**Niels de Schipper &
Wannes Castelijns**

Inhoudsopgave

1 Inleiding	3
2 Beschrijving onderzoeksgebied	4
3 Het weer in het broedseizoen van 2006	5
4 Werkwijze	6
5 Soort bespreking: - <i>Bruine Kiekendief (Circus aeruginosus)</i>	7
- <i>Havik (Accipiter gentiles)</i>	8
- <i>Sperwer (Accipiter nisus)</i>	9
- <i>Buizerd (Buteo buteo)</i>	10
- <i>Torenavalk (Falco tinnunculus)</i>	11
- <i>Boomvalk (Falco subbuteo)</i>	12
- <i>Slechtvalk (Falco peregrinus)</i>	13
6 Resultaten	14
7 Dankwoord	15
8 Literatuurlijst	16

1 Inleiding

Na enige jaren van stilte gaat de Roofvogelwerkgroep de Bevelanden als onderdeel van de KNNV Vogelwerkgroep de Bevelanden de draad weer oppakken, met als doel zoveel mogelijk te weten te komen over het verblijf van roofvogels op de Bevelanden. Het belangrijkste onderdeel is het in kaart brengen van de aantallen broedende roofvogels per soort en hun broedsucces.

Nadat Vogelwerkgroep de Bevelanden een paar jaar geen systematisch onderzoek aan dagroofvogels heeft gedaan, is er dit jaar weer een nieuwe start gemaakt. Om iedereen de mogelijkheid te bieden mee te doen, is er gestart met een cursus roofvogel onderzoek. Dit gaf ook iedereen die nog niets wist van roofvogels, herkenning, leefwijze en nestonderzoek, de mogelijkheid het te leren en actief deel te nemen. Aan de hand van deze cursus (uitgegeven door Werkgroep Roofvogels Nederland) zijn er 23 mensen opgeleid tot het karteren van dagroofvogels. De cursus bestond uit 5 theorie en 3 praktijklessen.

De resultaten van dit broedonderzoek worden opgeslagen en gebruikt, niet alleen binnen de VWG maar ook bij Werkgroep Roofvogels Zeeland (WRZ), Nederland (WRN) en SOVON.

Na een korte beschrijving van de Bevelanden, het weer in het broedseizoen en de gevolgde werkwijze, worden de resultaten besproken van de inventarisatie van broedende roofvogels die werd uitgevoerd in het broedseizoen van 2006.

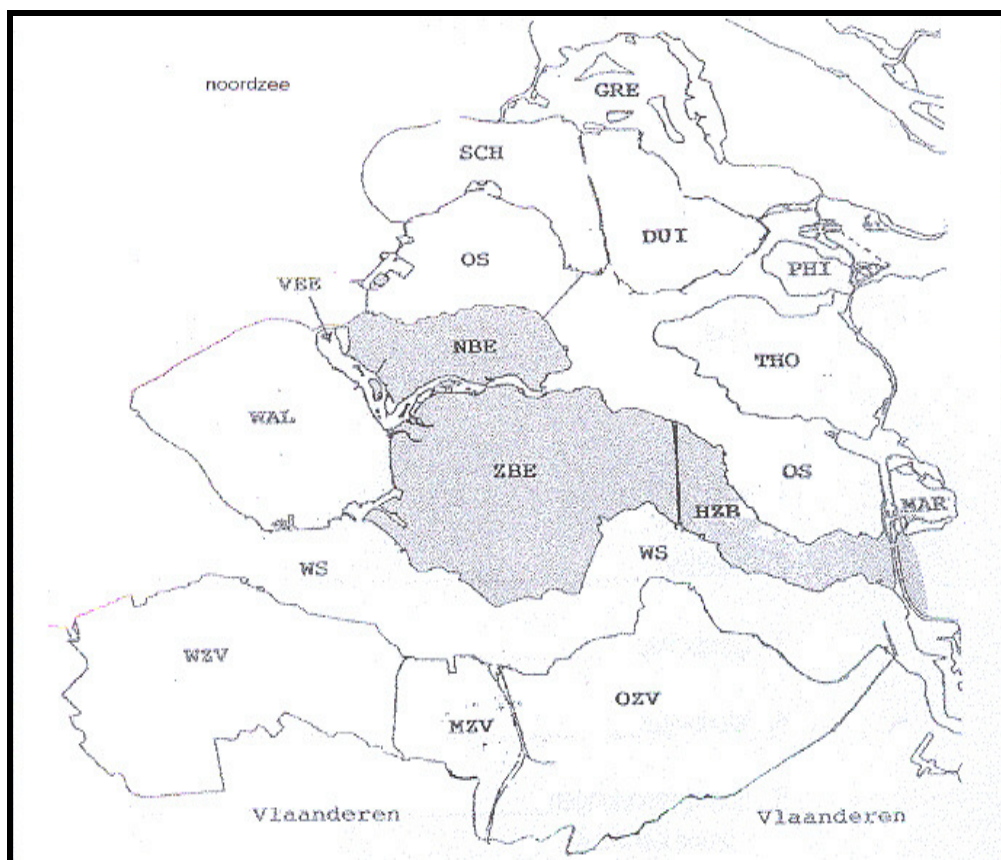
2 Beschrijving onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied betreft de Hals, Zuid- en Noord-Beveland (47.000 ha).

De Hals van Zuid Beveland heeft een totaal oppervlak van circa 120 vierkante kilometer en bevindt zich grofweg tussen het Schelde-Rijn kanaal en het kanaal door Zuid-Beveland. Het landschap wordt gedomineerd door grootschalige akkers en in mindere mate fruitteelt. Langs de Oosterschelde en Westerschelde bevinden zich enkele schorregebieden. Aan de oostkant van de Hals bevindt zich het Markizaat, een groot zoetwaternatuurgebied. De Hals telt 11 dorpen, 6 gehuchten en enkele oude boerenhofsteden.

Zuid-Beveland bevindt zich tussen het kanaal door Zuid-Beveland en de Sloedam en is circa 250 vierkante kilometer groot. Het gebied bestaat uit polders waar veel akkerbouw, fruitteelt en in mindere mate veeteelt wordt bedreven. Alleen in de Zak van Zuid-Beveland komt nog oudland voor met kleine polders omringd door bloemrijke dijken. Aan de noordkant bevindt zich het Veerse Meer, een brakwatermeer voor veelal recreatief gebruik. Zuid-Beveland telt naast de stad Goes 14 dorpen en 6 gehuchten.

Noord-Beveland is circa 100 vierkante kilometer groot en ligt tussen de Oosterschelde en het Veerse Meer in. Hier wordt het landschap gedomineerd door grootschalige akkerbouw en wat veeteelt. Aan de noordzijde bevinden zich hier enkele inlagen die natuurgebied zijn. Noord-Beveland telt 5 dorpen en 2 gehuchten.

3 Het weer in het broedseizoen van 2006

Het weer is enorm van invloed op de broedresultaten van vogels zo ook op die van de roofvogels. Is de temperatuur laag en regent het veel is er vaak minder voedsel voorhanden, bovendien is het ook moeilijker jagen. Slecht weer maakt de paren ook verstoring gevoeliger, omdat de eieren of jonge jongen meer bescherming behoeven tegen de elementen.

In de maand **Januari** was het rustig droog en zonnig weer wel was het koud met een gemiddelde temp. van 1.5 graden zelfs de koudste maand sinds 1997.

Februari startte rustig maar koud daarna volgde een periode van wisselvallig en zacht weer en eindigde met winterse koude en sneeuw. De gemiddelde temperatuur was normaal met zo'n 3 graden. Februari was ook somber met maar weinig zonneschijn.

Maart was koud tot zeer koud voor de tijd van het jaar. De gemiddelde temp. was 4 graden en had 19 vorsdagen. De laatste week knapte het op en werd de temperatuur weer wat hoger.

April was vrij zacht en erg wisselvallig met een gemiddelde temperatuur van 9.0 graden. Toch was het vrij zonnig met zo'n 202 uren zon. Met 30 mm regen was april droog.

Mei had dit jaar twee totaal verschillende gezichten. De eerste helft van de maand was onder invloed van een standvastig hogedrukgebied zeer zonnig, droog en zeer warm. Daarna maakten depressies de dienst uit en was het uitermate wisselvallig. De gemiddelde temperatuur was normaal met 14.5 graden. De zon scheen 200 uur en er viel 80 mm neerslag.

Juni had een koele start, daarna werd het zomers warm met enkele tropische dagen.

De tweede helft van de maand was licht wisselvallig met enkele warme dagen. Juni was vooral ook erg droog maar de laatste dagen viel er veel water uit aanhoudende regenbuien.

Juli 2006 was de warmste maand in drie eeuwen. Deze maand heeft veel warmterecords doen sneuvelen In Wilhelminadorp werd het 36.1 graden, de hoogste temperatuur daar sinds het begin van de metingen in 1962. Het was ook een zeer droge maand met veel zon 323 uur.

Augustus verliep in tegenstelling tot juli erg teleurstellend met wisselvallig weer en maar weinig zon (130 uur) ook viel er veel, erg veel regen, zo'n 200 mm.

4 Werkwijze

Aan de hand van een cursus (uitgegeven door Werkgroep Roofvogels Nederland) zijn er 23 mensen opgeleid tot het nest karteren van dagroofvogels. De cursus bestond uit 5 theorie- en 3 praktijklessen en een broedseizoen lang veldwerk verrichten.

Klaar voor het echte werk is er een verdeling gemaakt van de tellers verspreid over de Bevelanden. Zodoende konden de Bevelanden bijna gebiedsdekkend geïnventariseerd worden. De cursisten werden zo veel mogelijk in groepjes van twee ingedeeld en kregen per team een eigen onderzoeksgebiedje toegewezen waarin verschillende soorten roofvogels aanwezig waren, natuurlijk voorzien van een vergunning om de natuurgebieden te betreden.

Tijdens dit onderzoek is er gewerkt volgens de methodiek beschreven in “Handleiding Veldonderzoek Roofvogels” van Rob G. Bijlsma. Volgens deze methode zijn de territoria en nesten gedurende het broedseizoen opgespoord en gevolgd. Al deze gegevens werden door de onderzoekers op nestkaarten bijgehouden en aan het eind van het seizoen verder verwerkt. Op deze manier is getracht te weten te komen hoeveel territoria er van de diverse soorten roofvogels op de Bevelanden voorkomen. Van vele territoria is bekend of er gebroed is en of dit succesvol was, al dan niet met het exacte aantal uitvlogen jongen.

Al deze gegevens werden samengevoegd en onder andere verwerkt tot dit rapport.

Het overgrote deel van de waarnemingen van de boombroedende roofvogels, te weten Buizerd, Havik, Sperwer, Slechtvalk en Boomvalk, zijn vanaf de grond gemaakt. Waarnemingen van de Torenvalk, waarvan het overgrote deel in nestkasten broedt, werden veelal uitgevoerd met behulp van een zogenaamde spiegelstok. De observaties van de Bruine Kiekendief werden van op afstand gedaan met behulp van verrekijker en telescoop. Een vereiste voor deelname voor de cursisten was dat het voor wat betreft Bruine Kiekendief verboden was om de broedplaatsen te betreden en de nesten te bezoeken.

5 Soortbespreking

Bruine Kiekendief (*Circus aeruginosus*)

De Bruine Kiekendief is echt een roofvogel van de natte laaglanden met rietland en moerasvegetatie. Het is dan ook niet verwonderlijk dat meer dan 20% van Nederlandse populatie in Zeeland broedt. Het grootste deel van de Bruine Kiekendieven overwintert in het kustgebied van Frankrijk en Zuid Europa maar ook nog wel verder tot in West-Afrika toe. De laatste jaren wordt echter steeds vaker door de Bruine Kiekendief in Nederland overwinterd, vooral door jonge vogels. Dit gebeurt vooral in de Delta en dan met name in het Land van Saeftinghe.

De eerste vogels keren in maart weer terug en bezetten dan al vrij snel de broedgebieden. De Bruine Kiekendief is een uitgesproken grondbroeder die meestal nestelt in rietlanden en moerasgebieden, die het liefst gelegen zijn naast uitgestrekte landbouwgebieden waar gejaagd kan worden. Het meest natuurlijke biotoop zijn de schorren en duinvegetaties, hier wordt al van oudsher gebroed, maar ook wordt er steeds vaker gebroed langs sloten en watergangen met smalle rietkragen of in landbouwgewassen zoals graan en luzerne. Soms wordt in laag struikgewas gebroed. Voor hen hebben de uitgestrekte landbouw percelen dezelfde uitstraling als schor en duin: een kaal en open landschap is wat zij nodig hebben voor hun jachtmethode. Maar moerassen blijken toch het veiligst te zijn om in te broeden en worden dan vaak ook als eerste bezet. In het grondnest worden zo'n twee tot zes eieren gelegd maar ook legfels van tien of twaalf zijn mogelijk.

Het voedselspectrum is breed en varieert van muizen, mollen, ratten en jonge konijnen tot kleine zangvogels maar ook middelgrote watervogels zoals eenden, meerkoeten en waterhoen. Ook kikkers, padden en insecten staan op het menu. De Bruine Kiekendief is in staat om snel over te schakelen op ter plaatse talrijk aanwezige prooien, wat hem zeer succesvol maakt.

alleen territorium	Mislukt nestfase	Mislukt eifase	Resultaat onbekend	Geslaagd broedgeval	N
25	1	0	23	11	60

Broedsucces Bruine kiekendief in 2006.

Het observeren en lokaliseren van broedende kiekken is meestal een tijdrovende bezigheid en vaak is het lastig te bepalen hoeveel jongen er nu werkelijk zijn uitgevlogen. Vooral in gebieden met hoge dichtheden zoals het Schengegebied en de inlagen op Noord-Beveland is dit lastig. Gegevens in de onderstaande tabel moeten dan ook maar als een handreiking gezien worden en zullen in veel gevallen niet compleet zijn.

Het lijkt ons dan ook een mooi streven om dit in de komende seizoenen beter op te zetten.

jongen	onbekend	1	2	3	4	gemiddeld	N
nesten	23	2	8	1	0	1.9	11

Aantal uitgevlogen jongen per nest in 2006.

Havik (*Accipiter gentilis*)

De Havik, voorheen een uitgesproken bosvogel, heeft inmiddels alle provincies van Nederland bezet. De soort heeft sinds 2002 ook de Bevelanden ontdekt, het betrof tevens het eerste in de provincie vastgestelde broedgeval met uitgevlogen jongen.

De Havik is vrijwel overal een echte standvogel, na vestiging kunnen paren hun hele leven een territorium bezet houden. De jonge vogels zwerven meestal een tiental kilometers uit om daar een nieuw eigen territorium te bezetten.

Het nest is vaak een groot opvallend bouwsel wat zij veelal zelf bouwen tegen de hoofdstam aan. In sommige gevallen wordt een oud kraaien- of buizerdnest verder opgebouwd. Vaak worden deze nesten jaren achtereen gebruikt en groeien dan uit tot indrukwekkende bouwsels. In dit nest worden doorgaans twee tot vijf eieren gelegd die in ongeveer 38 dagen worden uitgebroed. Dit gebeurt hoofdzakelijk door het vrouwtje. Vooral in de laatste eifase maar ook als er jongen zijn is een nest van de Havik goed te herkennen aan de grote hoeveelheid dons.

Het voedsel bestaat uit middelgrote tot grote vogels zoals Houtduiven, Kraaien, Eksters, Fazanten en diverse soorten eenden, aangevuld met zoogdieren zoals konijnen en ratten. Naast de inheemse soorten worden er ook post/sportduiven gepakt en gevoerd aan de jongen en zijn de opvallende gekleurde ringen van deze duiven gemakkelijk te vinden onder het nest. Overigens betreft het hier meestal jonge en/of verdwaalde duiven die vaak ook nog eens verzwakt of ziek zijn. Iets wat overigens door veel duivenhouders wordt tegengesproken, maar een gezonde sportduif bemachtigen is zelfs voor een Havik nog een hele klus.

Tijdens de inventarisatie van 2006 werd er in de bossen rond het Veerse Meer één broedgeval vastgesteld waarvan drie gezonde jongen uitgevlogen. Elders rond het Veerse Meer werd in het vroege voorjaar nog een territoriaal en baltsend paar waargenomen. Waar deze zich hebben gevestigd is onbekend, mogelijk aan de Walcherse zijde van het Veerse Meer. In de Hals van de Bevelanden werd ook regelmatig een Havik waargenomen en een mogelijk oud nest gevonden op een nieuwe locatie. Ook dit jaar is er weer gebroed in het Bevelandse gedeelte van het Markizaat mogelijk zelfs door twee paartjes. Van één nest werd vastgesteld dat er daadwerkelijk twee jongen zijn uitgevlogen.

We kunnen dus wel stellen dat we in 2006 twee zeker broedgeval en een drietal territoria rijk zijn op de Bevelanden. Een verdere groei lijkt zeker niet onwaarschijnlijk maar vermoedelijk zal deze soort hier niet echt in grote aantallen tot broeden komen.

De toekomst zal het leren.

Sperwer (*accipiter nisus*)

In menig vogelboek staat geschreven dat de Sperwer vooral voorkomt in grote naaldbossen, maar de laatste 20 jaar is dat behoorlijk aan het veranderen. Zo ook op onze Bevelanden, waar de vorige eeuw de Sperwer te boek stond als zeldzame broedvogel. In de jaren tachtig is de opmars hier gestart met het ouder worden (15 tot 20 jaar) van de diverse recreatiebosjes en parken. Vooral de voorkeur om in of bij een dorpje te gaan broeden is groot, wat overigens ook wel logisch is omdat juist daar de dichtheden van zangvogels vaak het hoogst zijn. En natuurlijk kan het element verrassingsaanval daar prima uitgeoefend worden.

De prooien bestaan uit kleine tot middelgrote vogels vooral Huismus, Merel en Spechten door het mannetje, het vrouwtje pakt doorgaans de wat grotere soorten zoals Tortels, Sierduif en zelfs Houtduiven staan op het menu.

De Sperwer bouwt doorgaans elk jaar een nieuw nest. Opvallend is dat, vooral op plekken waar maar weinig broedgelegenheid aanwezig is, de Sperwer zijn nest meerdere jaren achtereen gebruikt. In het nest worden meestal twee tot zes eieren gelegd.

Dat de Sperwers niet schuw zijn blijkt wel uit het gegeven dat veel nesten in de buurt of zelfs boven druk belopen paden worden gemaakt en dan vaak nog succesvol zijn ook.

Ook valt op dat de laatste jaren de Sperwer het buitengebied steeds verder in gebruik neemt; boomgaarden worden als jachtterrein gebruikt en een klein bosje of smalle houtwal is al voldoende om in te broeden. Zodoende lijkt de populatiegroei nog niet te zijn gestopt.

alleen territorium	Mislukt nestfase	Mislukt eifase	Mislukt jongenfase	Geslaagd broedgeval	N
7	6	9	1	14	37

Broedsucces Sperwer in 2006.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het mislukken van de broedgevallen in procenten omgerekend (53%) nog steeds ruim boven het landelijk gemiddelde ligt (44%). Dit hoge percentage wordt al jaren vastgesteld op de Bevelanden; een verklaring ligt misschien in het intensieve veldwerk.

jongen	?	1	2	3	4	gemiddeld	N
nesten	4	2	4	3	1	2.3	10

Aantal uitgevlogen jongen per nest in 2006.

Ook het gemiddelde aantal van uitgevlogen jongen lag in 2006 weer erg laag met 2.3 jong per nest. Dit ligt zelfs ruim onder het Zeeuwse gemiddelde van 3.4 uitgevlogen jong per nest. Ten tijde van het schrijven van dit rapport zijn de landelijke gemiddeldes voor 2006 nog niet bekend. Die zouden ook wel eens wat lager uit kunnen pakken dan normaal, vanwege het slechte weer in het broedseizoen van 2006; dat heeft zijn weerslag op het broedresultaat van de Sperwer maar ook op dat van zijn prooien, de zangvogels.

Buizerd (*Buteo buteo*)

De Buizerd is een roofvogel die niet echt kieskeurig is in zijn voedsel- en nestplaatskeuze. De voedselkeuze is veelzijdig en bestaat veelal uit kleine zoogdieren zoals muizen en mollen tot aan jonge hazen toe. Ze eten ook aas dat veelal langs wegen of spoorlijn wordt gevonden. Dit menu wordt verder aangevuld met vogels, kikkers, padden, insecten, regenwormen en zelfs dode vissen.

De Nederlandse Buizerd is een echte standvogel. In de nawinter en in het vroege voorjaar tijdens zonnige dagen zijn ze dan ook al opvallend aanwezig met hun baltsvluchten en hun kenmerkende mauwende roep boven de nestplaats.

Vroeger was de Buizerd een vogel van de bossen en was in Zeeland weinig te vinden. Op de Bevelanden werd in 1989 het eerste zekere broedgeval vastgesteld in de Bathpolder. Tegenwoordig zijn ze overal te vinden. Kleine bosjes, houtwallen, singels en dijkbeplantingen hebben de voorkeur, maar ook op wat minder voor de handliggende plekken werden er in 2006 nesten gevonden, zoals in een hoogspanningsmast nabij Borsele. Een ander stelletje bouwde een nest boven het traject van de stoomtram (werd na de eerste rit van de stoomtrein verlaten). Enkele andere extreme gevallen in 2006 waren: in een windsingel langs een boomgaard, in een paar populieren pal naast een boerderij. Maar ook boven de openbare weg en in druk bezochte recreatiebosjes en wat te denken van een nest in een solitaire wilg op vier meter hoogte. Zelfs grondnesten zijn mogelijk zoals is gebleken in Friesland en Groningen.

In het nest worden gewoonlijk 2-4 eieren gelegd met tussenpozen van twee tot drie dagen. Zodra het eerste ei gelegd is wordt er gestart met broeden waar beide ouders aan deelnemen. De broedduur is gewoonlijk zo'n 33 tot 38 dagen.

alleen territorium	Mislukt nestfase	Mislukt eifase	Mislukt jongenfase	Geslaagd broedgeval	N
9	10	8	1	35	63

Broedsucces Buizerd in 2006.

De broedresultaten voor de Buizerd waren dit jaar magerder dan gemiddeld. Iets wat ook in andere delen van Zeeland werd vastgesteld. Het gemiddelde aantal uitgevlogen jongen per nest was ook iets minder dan normaal. Dit is mogelijk veroorzaakt door het natte en koude weer in het voorjaar, dat is van invloed op het broedsucces maar ook op het voedselaanbod.

In de onderstaande tabel staan het aantal uitgevlogen jongen weergegeven. Al deze gegevens zijn afkomstig van waarnemingen vanaf de grond. Soms zijn ze alleen in een vroeg stadium gedaan. Zodoende is in sommige gevallen dit niet geheel volledig. Alhoewel er wel een overeenkomst is met de getallen van de andere delen van de provincie Zeeland

jongen	?	1	2	3	4	gemiddeld	N
nesten	6	12	13	3	0	1.6	28

Aantal uitgevlogen jongen per nest in 2006.

Torenvalk (Falco tinnunculus)

Een biddende Torenvalk is een beeld wat overal in Nederland te zien is en bij iedereen ook wel bekend is. Het voedsel van de Torenvalk bestaat veelal uit (Veld)muizen aangevuld met zangvogels zoals Graspiepers, Merels en Lijsters. Ook pakken ze veel jonge Spreeuwen. De piek van uitgevlogen jonge Spreeuwen valt namelijk meestal gelijk met de fase waarin de Torenvalken jongen hebben. Deze groepen met jonge Spreeuwen zijn vooral te vinden rond boomgaarden en zodoende zijn de jonge Spreeuwen een geliefde en vooral makkelijke prooi.

Omdat de Torenvalk vooral op muizen en Spreeuwen jaagt, zijn zij zeer geliefd bij de fruittelers. Veel fruittelers hebben daarom een speciaal voor Torenvalken ontworpen nestkast. Vroeger broedde de Torenvalk in oude ekster- en kraaiennesten en in nissen van gebouwen, vandaar ook de naam Torenvalk. Maar tegenwoordig is het aanbod nestkasten zo groot, ruim 200 op de Bevelanden, dat wildnesten eerder uitzondering zijn dan regel. In het seizoen 2006 werd maar op een tweetal plekken “wild” nesten aangetroffen één in een hoogspanningsmast en één op een hoge schoorsteen van de firma Total in het Sloe waaruit twee jongen vlogen.

De Torenvalk legt gemiddeld drie tot zes eieren maar ook uitschieters tot acht is mogelijk.

Omdat het stapelvoedsel van de Torenvalk vooral uit muizen bestaat is de soort ook erg gevoelig voor een daljaar in de muizencyclus. Dat dit ook het geval was in het seizoen van 2006 was al vroeg merkbaar. In de late winter waren er maar erg weinig Torenvalken te vinden in Zeeland, wat in eerste instantie aan de koude en natte omstandigheden werd toegeschreven. Later bleek ook dat de stand van de Veldmuizen laag was, een daljaar in de driejarige muizencyclus. Mogelijk ook dat het natte en koude voorjaar dit nog heeft versterkt. Op de Bevelanden had dit ook zijn weerslag, er werden heel veel minder broedgevallen vastgesteld dan wat we in andere jaren gewend waren. Ook tijdens het zoogdieronderzoek in het najaar werden er zeer weinig muizen gevangen.

alleen territorium	Mislukt nestfase	Mislukt eifase	Mislukt jongenfase	Geslaagd broedgeval	N
5	0	5	1	27	37

Broedsucces Torenvalk in 2006.

Behalve dat het aantal broedparen dit jaar veel lager lag dan anders startten de Torenvalken ook gemiddeld een week of drie later dan normaal met de eileg. Ondanks deze slechte start en het matige muizenaanbod wisten een redelijk aantal Torenvalken toch nog jongen groot te brengen. Met een gemiddelde van bijna drie uitgevlogen jongen per nest was het toch nog een redelijk jaar. Hoogst waarschijnlijk zal deze dip van tijdelijke aard zijn en is het goed mogelijk dat komend jaar of het jaar erop “weer normaal is”. De cyclus van de veldmuizen is immers driejarig.

jongen	?	1	2	3	4	5	gemiddeld	N
nesten	5	0	4	11	5	3	2.9	23

Aantal uitgevlogen jongen per nest in 2006.

Boomvalk (Falco subbuteo)

De Boomvalk is een zomergast die hier van maart tot september verblijft en natuurlijk ook broedt. Vanaf oktober overwinteren de Boomvalken in het warme zuidelijk Afrika en keren in maart - april al weer terug naar hun broedgebieden hier in de natte lage landen.

Hoewel de Boomvalk bekend staat om het vangen van libellen en andere grote insecten in de vlucht is dit niet hun hoofdvoedsel. Dit bestaat veelal uit kleine tot middelgrote vogels zoals Graspiepers, Veldleeuwerik, Spechten, Tortels en Mussen. Zelfs vleermuizen staan op het menu, deze worden natuurlijk vooral in de ochtend- en avondschemering bejaagd.

Het belangrijkste voedsel voor de Boomvalk zijn echter de zwaluwen en dan vooral Gierzwaluwen. Juist in de tijd dat de jonge Gierzwaluwen uitvliegen (eind juli) hebben de Boomvalken hun jongen en zijn de nog onhandige jonge Gierzwaluwen een geliefde prooi.

Op de Bevelanden broeden de Boomvalkjes bijna uitsluitend in oude kraaiennesten. In deze nesten leggen zij één tot vier eieren. Rust blijkt een belangrijke factor te zijn want ze broeden voornamelijk op onverharde stille dijken met meerdere rijen oudere populieren. Maar er zijn natuurlijk ook uitzonderingen, zo wordt er ook jaarlijks gebroed in het Abbekinderse bos en ook in 2006 werd er wederom gebroed in een oud kraaiennest op een hoogspanningsmast.

alleen territorium	Mislukt nestfase	Mislukt eifase	Mislukt jongenfase	Geslaagd broedgeval	N
4	1	1	0	3	9

Broedsucces Boomvalk in 2006.

In totaal werden er drie geslaagde nesten opgespoord waar respectievelijk éénmaal twee jongen uitvlogen en tweemaal drie jongen zijn grootgebracht; een gemiddelde score van 2,3 uitgevlogen jong per nest, een hoge score. Het warme en droge weer in de juiste maanden heeft hier waarschijnlijk een positieve rol in gespeeld. Er waren immers weer volop zwaluwen te vinden dit jaar. Maar de soort blijft een zorgenkindje in Nederland, ook hier bij ons, waar het aantal broedparen de afgelopen jaren ook langzaam achteruit lijkt te gaan.

Slechtvalk (*Falco peregrinus*)

De Slechtvalk is de meest verspreide valk ter wereld en komt overal tot broeden behalve op de beide polen. Het is een echte opportunist en heeft een breed spectrum aan prooien, van kleine zangvogels, duiven, kraaiachtige, eenden tot middelgrote vogels zoals hoenders en ganzen. Ook qua nestplaats kent hij vele mogelijkheden, zo broedt hij op de grond, in oude kraaien nesten in bomen of hoogspanningmasten, op rotskliffen maar ook op gebouwen en in speciale nestkasten. In het kale nest worden drie tot vier eieren gelegd, maar zes is soms ook mogelijk.

In Europa is de soort in de jaren zestig en zeventig bijna uitgestorven door vervolging en het veelvuldig gebruik van pesticiden, iets wat overigens voor vele soorten roofvogels geldt. Na een verbod op de jacht en het gebruik van pesticiden krabbelde de Europese populatie in de jaren tachtig en negentig weer langzaam op. Pas vanaf 1990 werd er in Nederland weer jaarlijks gebroed en sindsdien neemt de populatie geleidelijk toe. In het seizoen van 2006 werden er in Nederland 28 broedende paren vastgesteld waarvan zeker 7 in de Delta. Dit succes werd mede bewerkstelligd door de plaatsing van speciale nestkasten op fabrieken, energiecentrales en andere hoge gebouwen door de landelijke slechtvalkenwerkgroep (WSN).

Ook op de 140 meter hoge schoorsteen van de kerncentrale in Borsele werd in 1996 zo'n speciale nestkast geplaatst. Na een aanvankelijke moeilijke start werd er in 2002 voor het eerst in gebroed, waarna er jaarlijks dankbaar gebruikt van werd gemaakt.

2002	2003	2004	2005	2006
3	4	2	2	0

Aantal uitgevlogen jongen (2002-2006) kerncentrale Borsele.

Helaas moest in het vroege voorjaar van 2006 de nestkast tijdelijk verwijderd worden in verband met renovatiewerkzaamheden aan de schoorsteen. Nadat de kast verwijderd was werd hij op het lager gelegen ketelhuis door vrijwilligers van de centrale terug geplaatst. Het was spannend of de Slechtvalken dit jaar ook weer tot broeden zouden komen en waar, in de verplaatste kast of een andere locatie. In eerste instantie leken de valken wel belangstelling te hebben voor het naastgelegen Total, maar daar waren ze opeens verdwenen. Gelukkig vond Mark Hoekstein ze weer terug op ongeveer 1,5 km van de centrale op een oud kraaiennest in een hoogspanningsmast. Ondanks de late start leek alles goed te gaan er werd zelfs één groot donskuiken waargenomen. Maar helaas mislukte dit broedgeval door onbekende redenen. Inmiddels hangt de kast weer terug op zijn oude plaats en zitten de Slechtvalken er weer al in.

Positief nieuws was dat er dit jaar op de Hooge platen in de Westerschelde ook een koppel Slechtvalken tot broeden kwam met als resultaat één geringd en uitgevlogen jong. Leuk nieuws dus, het betrof hier het eerste geslaagde grondnest in Nederland sinds 1926!

De toekomst zal uitwijzen of het hier om een uitzondering gaat of dat dit succes wordt voortgezet, bijvoorbeeld ook op de Roggeplaat in de Oosterschelde. Andere geschikte locaties zijn: Neeltje Jans op een van de pijlers, de radartoren bij het schor van Waarde, in de hoogspanningsmasten bij Roelshoek, of misschien zelfs wel de televisietoren in Goes. Ook blijft het opletten in het Markizaat waar een broedverdacht koppel rond hangt. Het is dus zaak om scherp te blijven !!!

6 Resultaten

In 2006 werden op de Bevelanden 7 soorten broedende dagroofvogels vastgesteld te weten Bruine Kiekendief, Havik, Sperwer, Buizerd, Torenvalk, Boomvalk en de Slechtvalk.

Er werden ruim 200 territoria vastgesteld. Daarvan werden 159 nesten opgespoord, waarvan ook nog voor een over groot gedeelte bekend is wat het broedresultaat was en hoeveel jongen er uitgevlogen zijn.

In de onderstaande tabel staat een uitsplitsing per soort en het werkelijk gevonden aantal nesten per deelgebied van de Bevelanden in het broedseizoen van 2006.

Deelgebied	Bruine Kiekendief	Havik	Sperwer	Buizerd	Torenvalk	Boomvalk	Slechtvalk
Hals v/d Beveland	13	1	4	13	7	2	0
Zuid-Beveland	37	0	20	39	21	2	1
Noord-Beveland	10	1	6	14	5	1	0
totaal	60	2	30	66	33	4	1

Aantal opgespoorde nesten per deelgebied in 2006.

De Torenvalk had in het broedseizoen van 2006 een dramatisch slecht jaar wat mogelijk veroorzaakt was door de enorm slecht muizenstand. Een daljaar in de driejarige cyclus.

Ook de Bruine Kiekendief bleef ver achter in aantal in vergelijking met voorgaande jaren, hetgeen ook op andere plaatsen in Zeeland vastgesteld werd. Enkele mogelijke oorzaken zouden kunnen zijn de concurrentie met Buizerd en Zwarte kraai en de verstoring door het schudden van grauwe ganzen eieren. Maar ook een stabilisatie van de populatie is mogelijk.

De overige soorten roofvogels doen het gemiddeld goed en blijven min of meer stabiel. De Boomvalk lijkt namelijk ook iets achteruit te gaan. De Buizerd daarentegen neemt nog steeds licht toe, en ook de Sperwer stijgt langzaam maar zeker door.

In de onderstaande tabel staat een vergelijking tussen het werkelijke aantal vastgestelde territoria en het geschatte aantal broedparen op de Bevelanden voor het seizoen van 2006.

	Bruine Kiekendief	Havik	Sperwer	Buizerd	Torenvalk	Boomvalk	Slechtvalk
gevonden	60	2	37	66	37	9	1
schatting	60-75	2-5	37-45	66-70	37-50	9-12	1-2

Aantalschatting per soort op de Bevelanden in 2006.

7 Dankwoord

Wij zijn alle inventariseerders die geholpen hebben om de roofvogels en hun nesten op te sporen zeer dankbaar. Zonder die enthousiaste inzet hadden we dit niet voor elkaar gekregen. De volgende personen hebben meegeholpen: Ton Stapels, Addy en Rini Snoep, Dick Reijnhout, Anita Hugense, Barry Pel, Tonnie Outermans, Leandra Boodt, Mark Hoekstein, Peter Boelee, Niek Oele, Bianca Bassant, Claudia Bassant, Catharina Mulder, Anneliese Ernst, Marja van Kruijssen, Mart Rijk, Jos de Regt, Merien van Loo, Elsbeth Wolf, Marja de Groot, André Hannewijk, Chiel Jaccobusse en Henk Caselijns.

Daarnaast willen we de terreinbeherende instanties bedanken die ons toestemming verleenden hun gebieden te betreden; Staatsbosbeheer, Vereniging Natuurmonumenten en Het Zeeuwse Landschap. Maar ook de vele particuliere grondeigenaren die toestemming verleenden om hun terrein of boomgaard te betreden.

Tevens Adri Joosse voor het ringen van enkele jonge roofvogel het afgelopen broedseizoen.

De vrijwilligers van de centrale Bas Quist en Cees Lavooy voor het verplaatsen van de nestkast en het ons op de hoogte houden van de laatste stand van zaken.

Ray Teixeira voor de gegevens van het Bevelandse gedeelte van het Markizaat

Nogmaals Mark Hoekstein voor het kritisch doornemen van dit verslag.

En natuurlijk niet te vergeten Addy en Rini Snoep die voor de vermenigvuldiging van dit rapport zorgden.

We hopen dan ook van harte dat al deze genoemde personen zich het volgende seizoen ook weer net zo enthousiast willen inzetten als het afgelopen jaar. Want vooral de lang lopende tellingen in een vast onderzoeksgebied zijn van zeer grote waarde voor de wetenschap.

Tenslotte.....

Is na het lezen van dit rapport uw interesse gewekt voor de roofvogels.

Kijk dan voor meer informatie op www.vwgdebevelanden.nl of wrz.jeloen.nl

Of heeft u zin om komend seizoen ook wat telwerk te verrichten.

Neem dan gerust eens contact op met ons.

Wannes Castelijns: wancastel@zeelandnet.nl tel 06-14312204
Niels de Schipper: nielsde@zeelandnet.nl tel 0113-343304

8 Literatuurlijst

SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000 Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Bijlsma R.G., Hustings F. & Camphuysen C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifana van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.

Handleiding veldonderzoek Roofvogels. R. Bijlsma 1997. Uitgegeven door de Werkgroep Roofvogels Nederland (WRN) en Vogelbescherming Nederland.

Van Dijk A.J. & Husting F. 1996. Broedvogelinventarisatie Kolonievogels en Zeldzame Soorten (handleiding Landelijk Soortenonderzoek Broedvogels). SOVON, Beek-Ubbergen.

Van Dijk A.J. 1996. Broedvogels inventariseren in proefvlakken. SOVON, Beek-Ubbergen.

Rozemeijer G. & N. de Schipper 2000. Roofvogel broedonderzoek in Noord- en Zuid-Beveland in 2000. Rapport Roofvogelwerkgroep van KNNV vogelwerkgroep de Bevelanden

Rozemeijer G. & N. de Schipper 2001. Roofvogel broedonderzoek in Noord- en Zuid-Beveland in 2001. Rapport Roofvogelwerkgroep van KNNV vogelwerkgroep de Bevelanden.

Rozemeijer G. & N. de Schipper 2002. Aantallen en Broedresultaten van roofvogels in Noord- en Zuid-Beveland in 2000-2002. Rapport Roofvogelwerkgroep van KNNV vogelwerkgroep de Bevelanden.

Rozemeijer G. & N. de Schipper 2003. Broedonderzoek van de sperwer en boomvalk op Noord- en Zuid-Beveland in 2003.

Vergeer, J-W. & G. van Zuylen 1994. Broedvogels van Zeeland. Uitgeverij KNNV / Stichting Uitgeverij SOVON.

Internet sites

KNMI, de Bilt, www.knmi.nl